VTV:n asiantuntijalausunto: VNS 2/2022 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta

Talousvaliokunta 5.5.2022

Matti Okko
Arto Kokkinen

Valtiontalouden tarkastusvirasto /
Finanssipolitiikan valvonta

Lausunnosta

- Tämä lausunto sisältää finanssipolitiikan valvonnan alustavia arvioita keväällä 2022.
- Lopullinen arvio keväältä 2022 julkaistaan 3.6 julkaistavassa finanssi-politiikan valvonnan raportissa. Tällöin havainnot ja johtopäätökset voivat vielä tarkentua.

Matti Okko:

Julkisen talouden suunnitelman sisällöstä

Menojen lisäykset ja valtion menokehys

Työllisyystoimet

HX-hävittäjähankinnan kustannukset

Huomioita sisällöstä

- Julkisen talouden rahoitusasematavoitteet asetettiin yhteneviksi valtiovarainministeriön riippumattoman ennusteen mukaisen kehityskuvan kanssa, joten tavoitteiden saavuttamiseksi ei tarvitse esittää uusia toimenpiteitä ennusteen valossa.
- Näin ollen tavoitteet ovat väljiä, mutta ne täyttävät lainsäädännön vaatimukset.
- Valtioneuvosto antoi 28.4. asetusmuutoksen, jonka myötä luovuttiin vaatimuksesta sisällyttää kuntatalouden menorajoite julkisen talouden suunnitelmaan. Menorajoitteen seurannasta luovuttiin jo vuonna 2021.

Menolisäykset turvallisuuteen perusteltuja

- Puolustuksen ja varautumisen menojen lisääminen tarkoituksenmukaista
  - Kehysjärjestelmään niitä varten tehty poikkeus on kuitenkin laaja, eikä ole varmuutta pystytäänkö poikkeuksen piiriin kuuluvat menokokonaisuudet selkeästi erottamaan normaalisti kehysmenojen piirissä olevista menoista
- Veikkaus: kehyksen nosto (990 me) vuodelle 2023 ylittää Veikkauksen tuloutusta vastaavan määrän (n. 700 me) – vastoin kehyssäännön periaatteita
  - Kehysperiaatteiden näkökulmasta Veikkauksen edunsaajien menot kuuluvat kehykseen, ja käsittely on siinä mielessä oikea
- Kehysjärjestelmän uskottavuuden koettelu jatkuu

Työllisyystoimet jääneet tavoitteesta

- Arviomme mukaan uusien päätettyjen työllisyystoimien yhteenlaskettu julkista taloutta vahvistava vaikutus osuu 97-126 me haarukkaan
- Suhteessa kestävyysvajeen peruslaskelmaan, vaalikauden työllisyystoimien julkisen talouden vaikutukset ovat arviolta noin 0 – 500 miljoonaa euroa, kun huomioidaan myös kielteiset vaikutukset.
- Kokonaisuudessaan työllisyystoimet jäävät selvästi kestävyystiekartan tavoitteista: julkisen talouden vahvistuminen 1-2 miljardia euroa ja 80 000 lisätyöllistä.
- Työllisyysastetta koskeva hallituksen tavoite puolestaan lähes saavutettiin alkuvuonna 2022, mikäli arviossa huomioidaan työllisyysasteen tilastoinnissa tapahtuneet muutokset.

F-35-järjestelmän käyttö- ja ylläpitokuluja seurattava

- Suomen HX-hävittäjähankkeen merkittävin riski koskee F-35-järjestelmän vuotuisia käyttö- ja ylläpitokuluja, joille asetettu yläraja vaikuttaa tiukalta muissa järjestelmää jo käyttävissä maissa toteutuneiden kustannustietojen perusteella.
- Tuoreen U.S GAO:n raportin mukaan F-35 kehitysohjelman kustannukset ovat edelleen tavoiteltua korkeammalla tasolla.
- Hankintapäätöksen jälkeen huolehdittava järjestelmän hankintahintaan, ylläpitoon, käyttöön ja tulevaisuuden investointeihin liittyvien kustannusten läpinäkyvyydestä.
- VTV:n tarkastuksen ja jälkiseurannan perusteella HX-hankkeen valmistelu on ollut perusteellista ja laadukasta, ja ennalta määrättyä päätöksentekomallia on seurattu.

Arto Kokkinen:

Ennusteiden ja VTV:n lämpökartan mukaan talouden näkymät ovat heikentyneet sodan myötä, VM:n ennuste realistinen.

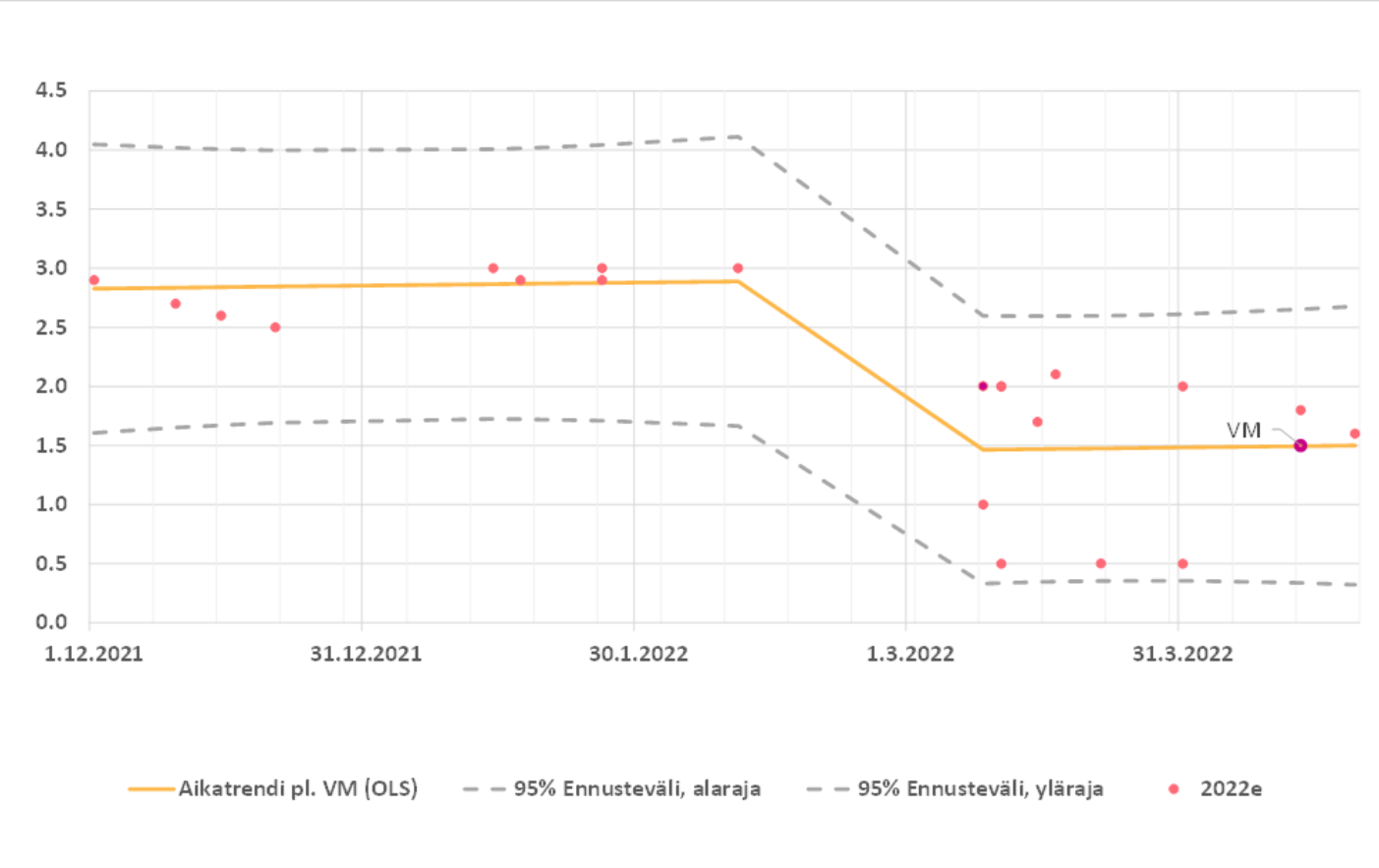
Julkisen velan kasvu saatava taittumaan

Suomen talouskasvun odotukset heikkenivät Venäjän aloitettua hyökkäyssodan 24.2.2022. BKT-kasvun ennusteiden avulla muodostettu konsensusennuste puolittui.

Vastaavasti VTV:n suhdannetilanteen lämpökartta ja sen avulla muodostettu suhdanneindikaattori viileni maaliskuussa.

Julkisen talouden suunnittelun pohjana käytettävä VM:n BKT-ennuste on samoilla linjoilla ja siten näillä tiedoin realistinen.

Sodan myötä vuoden 2022 ennustajien näkemykset heikentyivät ja BKT-kasvun konsensusennuste puolittui

Lähteet: Danske Bank, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos (ETLA), Eläketurvakeskus (ETK), Euroopan komissio, Handelsbanken, Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF), Kuntarahoitus, Labore, LähiTapiola, Nordea, OP Ryhmä, Pellervon taloustutkimus (PTT), Suomen Hypoteek-kiyhdistys (Hypo), Suomen Pankki, Säästöpankki ja VM. Vuoden 2022 keväällä Suomen Pankki sekä Kuntarahoitus ja Nordea julkaisivat 2022 BKT-kasvulle ala- ja ylärajan. VM:n ennustetta verrataan muiden ennusteiden avulla muodostettuun 95-prosentin ennusteväliin.

Suhdannetilanteen lämpökartan mukaan talous toipui vahvasti vuonna 2021. Sodan myötä tilanne muuttui.

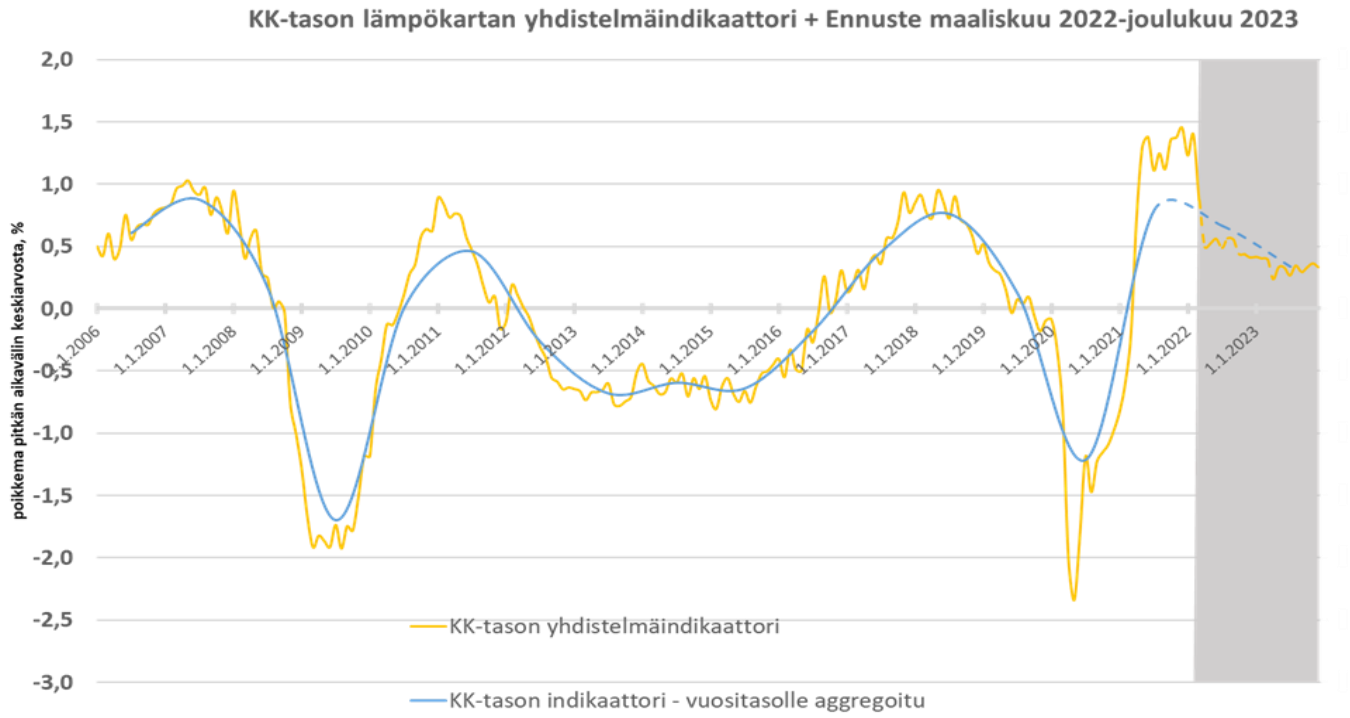
Vuosi	Avoimet työpaikat, muutos	Kapasiteetin käyttöaste	KHI, muutos	Kuluttaja-luottamus	Palkkasumma-kuvaaja, muutos	Palvelut-luottamus	Rakentaminen-luottamus	Teollisuus-luottamus	Työllisyysaste, muutos	Työttömyysaste, muutos	Vähittäiskauppa-luottamus	Yhdistelmäindikaattori (painotettu)
2022												
3		1,57	3,17	-1,00		0,40	0,79	1,26			-0,13	0,66
2	2,30	1,70	2,20	0,80	0,84	0,53	1,18	1,72	1,68	1,14	-0,05	1,41
1	1,92	0,86	2,13	0,47	1,58	0,36	0,94	1,41	1,49	1,10	0,59	1,25
2021												
12	3,44	1,63	1,46	0,29	0,81	0,76	1,11	1,46	2,10	1,43	0,04	1,46
11	3,15	1,14	1,61	1,34	0,67	0,71	1,09	1,88	0,83	1,16	0,71	1,39
10	3,53	1,25	1,24	1,60	0,64	0,65	0,95	1,75	0,76	1,02	0,71	1,36
9	2,84	0,91	0,72	2,00	0,98	0,41	0,72	1,63	0,07	0,93	0,32	1,13
8	2,47	1,14	0,50	1,54	0,91	0,23	0,59	1,71	2,10	0,97	0,47	1,25
7	2,43	0,73	0,27	1,34	1,18	0,76	0,39	1,31	1,34	1,08	0,02	1,12
6	2,58	0,92	0,35	1,49	2,22	0,53	-0,01	1,53	1,81	1,50	0,71	1,38
5	2,06	0,64	0,50	1,14	2,25	0,33	-0,19	1,12	2,56	1,81	0,68	1,30
4	1,70	0,38	0,42	1,58	0,98	-0,17	-0,01	0,75	0,14	1,55	0,82	0,76
3	0,66	0,26	-0,17	0,03	-0,60	-1,44	-0,53	0,09	0,14	-0,15	-0,02	-0,15
2	-0,65	-0,02	-0,47	0,29	-0,43	-1,50	-0,98	-0,31	-0,21	-1,38	0,29	-0,53
1	-0,77	0,48	-0,47	0,23	-1,64	-1,32	-0,78	-0,17	-1,72	-1,56	0,03	-0,75
2020												
12	-1,05	-0,13	-0,99	-0,53	0,14	-1,74	-0,76	-0,45	-1,70	-1,90	0,01	-0,90
11	-1,07	-0,49	-0,99	-0,33	-1,41	-1,79	-0,67	-1,00	-0,28	-1,74	-0,32	-1,02
10	-1,37	-0,83	-0,99	-0,82	-0,47	-1,79	-0,50	-1,12	-0,48	-1,82	-0,66	-1,08
9	-1,32	-0,80	-0,99	-0,71	-0,80	-1,87	-0,49	-1,47	-0,41	-1,83	-0,56	-1,15
8	-1,41	-1,07	-0,99	-0,62	-1,91	-1,75	-0,49	-1,39	-1,57	-2,03	0,14	-1,39
7	-1,13	-0,78	-0,69	-0,11	-0,64	-2,06	-0,26	-1,11	-1,20	-2,14	-0,59	-1,11
6	-1,43	-0,76	-1,13	-0,49	-1,98	-3,36	-0,91	-1,63	-1,33	-3,21	-0,90	-1,72
5	-1,33	-0,86	-1,28	-1,62	-3,49	-3,65	-0,74	-1,63	-2,05	-4,63	-0,72	-2,22
4	-1,35	-0,58	-1,36	-2,31	-1,37	-3,50	-0,82	-1,56	-0,77	-4,51	-2,16	-1,91
3	-1,37	-0,04	-0,69	-1,00	-0,30	-1,09	0,39	-0,53	-0,69	-1,43	-1,25	-0,77
2	-0,54	0,20	-0,54	-0,49	-0,33	-0,40	0,54	-0,38	-0,07	0,06	-0,71	-0,27
1	0,00	0,08	-0,39	-0,53	0,47	-0,01	0,49	-0,64	0,63	0,20	-0,37	-0,04

VTV:n finanssipolitiikan valvonnan tuottama suhdannetilanteen Lämpökartta maaliskuu/2022 asti.

Sodan alkamisen tuoma epävarmuus näkyi jo maaliskuussa suhdanne-tilanteen alkavana viilentymisenä kuluttajien ja vähittäiskaupan luottamus-indikaattoreissa.

Oikean reunan yhdistelmäindikaattori toimii koko talouden suhdanneindikaattorina.

Lämpökartan suhdanneindikaattorin ennusteen mukaan talouskasvu jarruttamassa tänä ja ensi vuonna

Suhdanneindikaattori laskee ennusteen mukaan tänä ja seuraavana vuonna, jääden vielä tämän hetken arviossa hieman positiivisen puolelle.

Sodan pitkittymisen myötä ennuste voi toki heikentyä lisää.

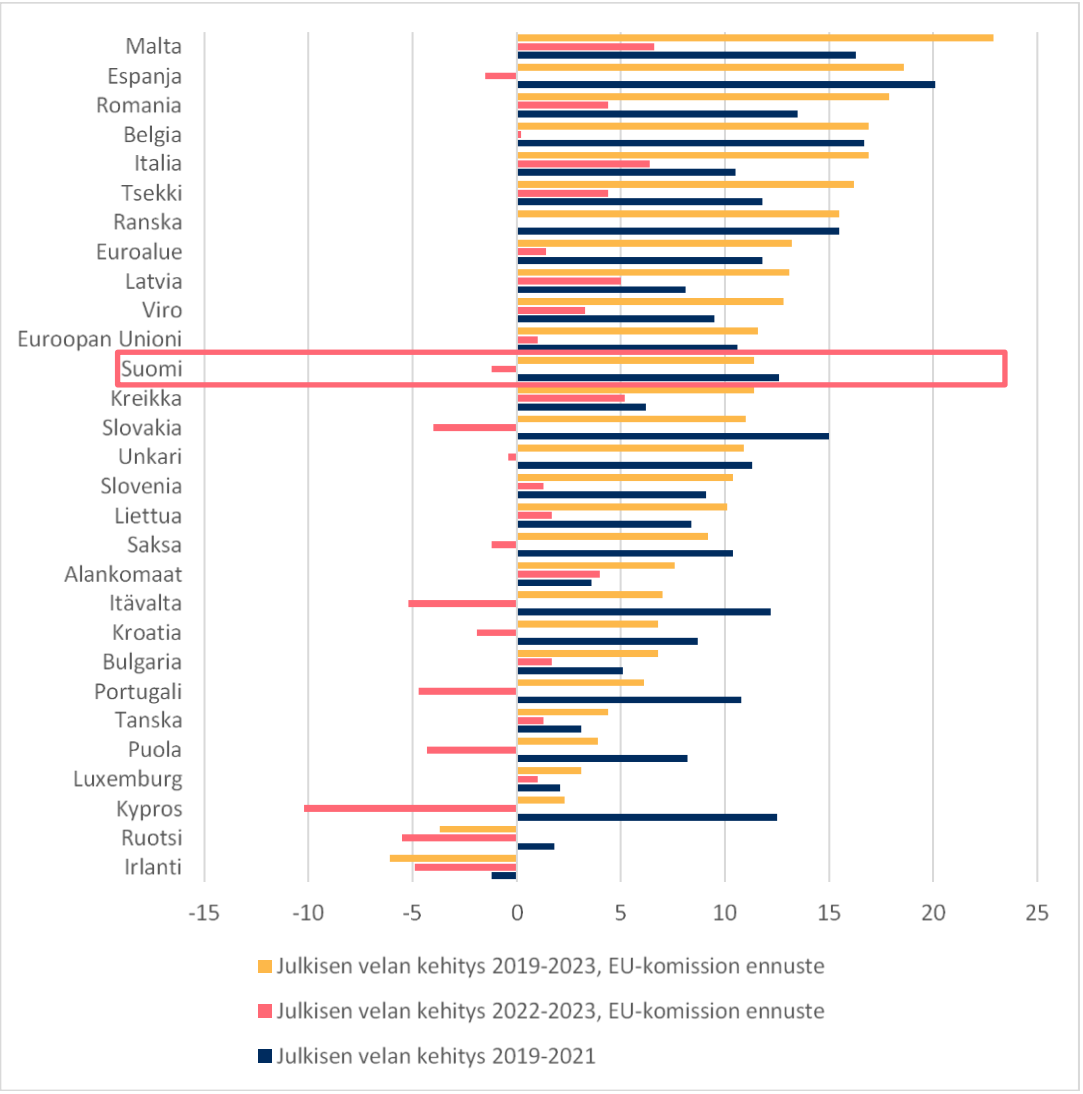
Kuukausitason ennuste sekä vuositasolle aggregoitu. Strifler, Kokkinen (2021): Forecast for the Finnish business cycle heatmap.

Julkisen velan BKT-suhteen tulee olla sellaisella tasolla, että julkisessa taloudessa on riittävät puskurit tulevia kriisejä varten

Velkasuhteen kasvun taittumisen tulee toteutua

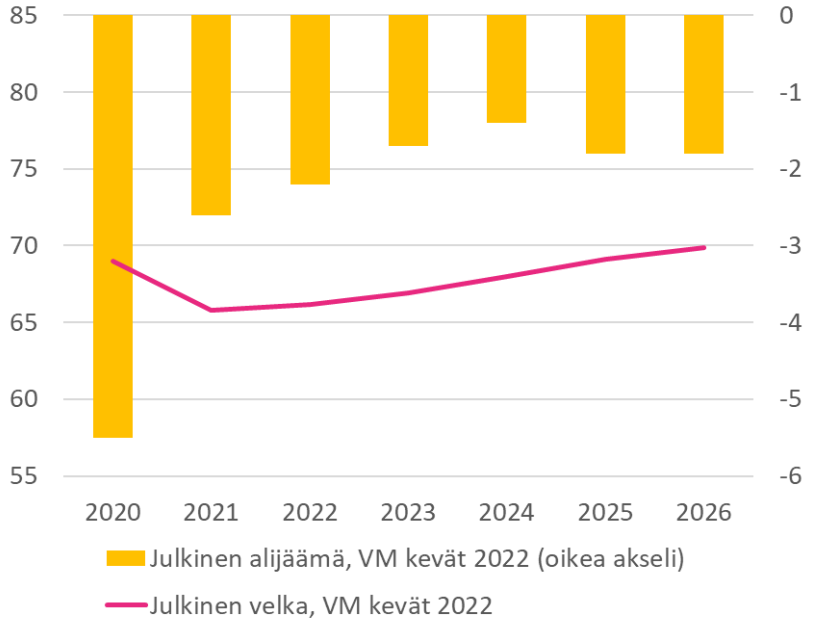
Jatkossa tarvetta varautua myös siihen riskiin, että velkasuhteen taittamiseen tarvittava julkisen talouden vahvistumistarve voi kasvaa

Julkinen velka per BKT kasvaa 2019-2023 EU-maiden keskikasvun verran (COM)

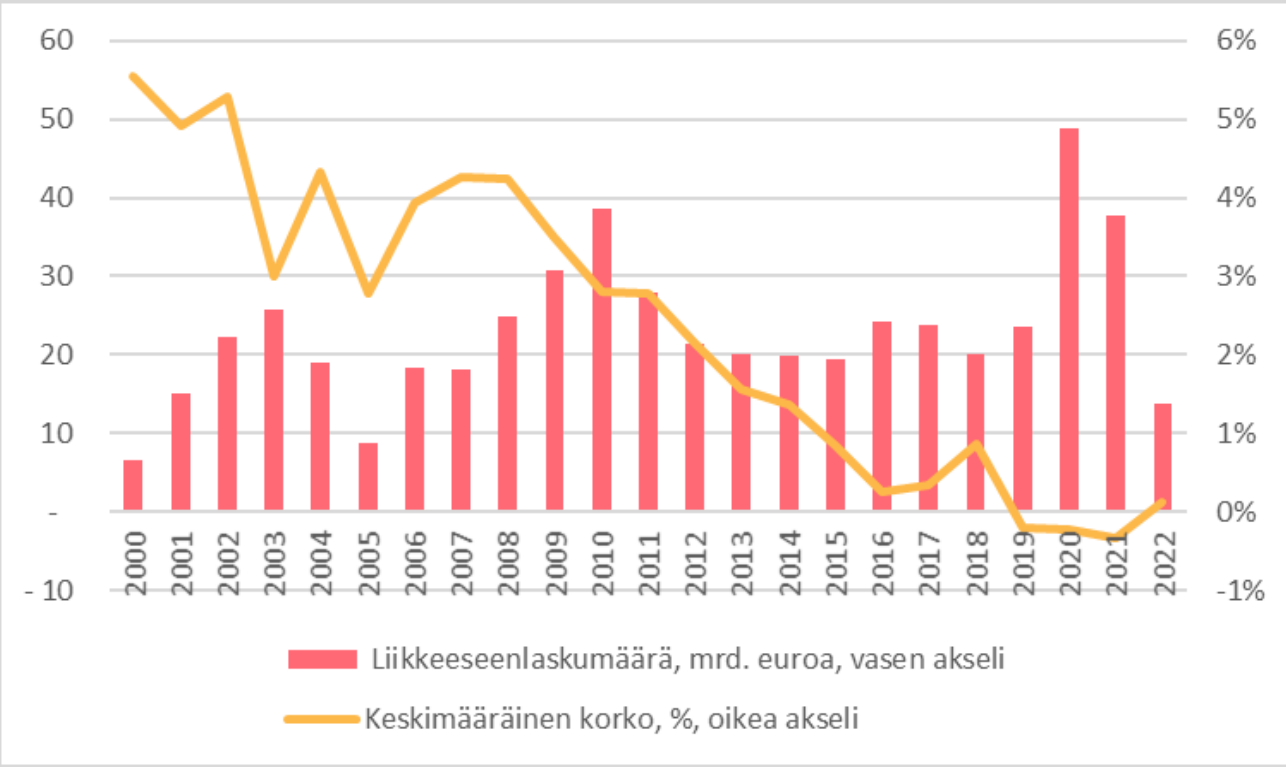

Lähde: Eurostat, Euroopan Komissio

VM ennustaa julkisen velan per BKT kasvavan vuoteen 2026 mennessä 70 prosenttiin

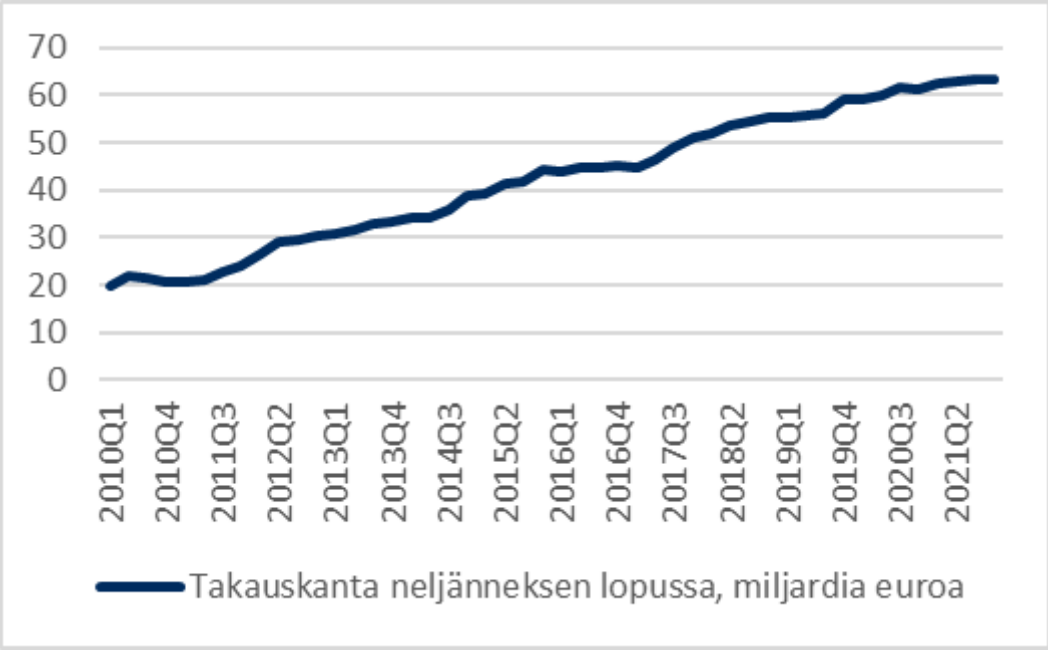

Lähde: Tilastokeskus, Valtiovarainministeriö

Valtion uuden velanoton korko nousi plussan puolelle vuoden 2022 alussa

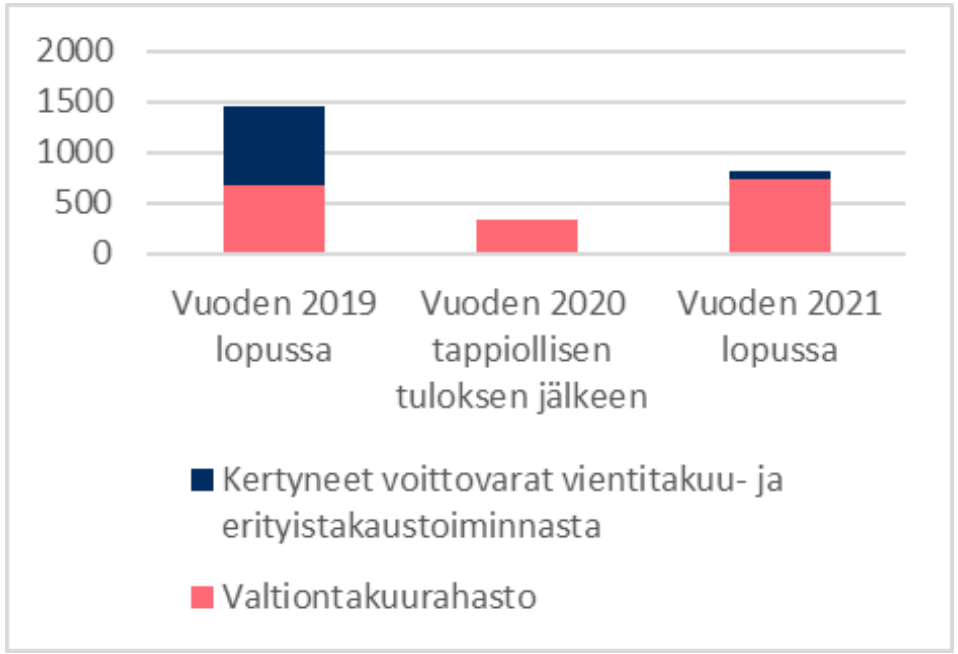

Valtionvelan liikkeeseenlaskut 2000–2022 sekä liikkeeseenlaskujen toteutunut keskimääräinen korkotaso (tuotto). Keskimääräinen korko on laskettu painotettuna keskiarvona niiden liikkeeseenlaskujen perusteella, joiden korkotiedot on julkaistu Valtiokonttorin internet-sivuilla. Liikkeeseenlaskutavat ja velkakirjojen maturiteetit vaihtelevat, minkä takia eri vuosien korkotiedot kuviossa eivät kuvasta maksuajaltaan yhtä pitkien velkojen korkoja. Tiedoissa ei ole huomioitu koronvaihtosopimusten vaikutuksia. Vuoden 2022 tiedot ovat mukana 20.4. saakka. Lähde: Valtiokonttori, Suomen pankki ja VTV

Valtiontakausten määrä on ollut Suomessa kasvussa jo pitkään

Vientitakuiden tappiopuskurit pienentyivät pandemian aikana 2020, palautuneet jonkin verran budjettirahoituksella vuonna 2021

Finnveran vientitakuu- ja erityistakaustoimintaan liittyvien valtiontakausten ja puskurivarojen kehitys vuosina. Lähde: Finnvera.

Kiitos!

VALTIONTALOUDEN TARKASTUSVIRASTO
STATENS REVISIONSVERK

Tack!